

Kadry i infrastruktura nowoczesnej nauki: teoria i praktyka

Tom 1

Materiały przygotowane na
I Międzynarodową Konferencję „Zarządzanie
nauką” w Lublinie, 20-22 listopada 2009

pod redakcją Pawła Kawalca i Piotra Lipskiego

Wydawnictwo Lubelskiej Szkoły Biznesu

Lublin 2009

Projekt okładki – Tomasz Ferenc
Redakcja techniczna – Tomasz Piech
Skład i korekta – TRUE COLOURS

Recenzja wydawnicza – prof. dr hab. Piotr Gutowski (KUL)
– prof. dr hab. Urszula Żegleń (UMK)

Publikacja opracowana w ramach projektu „Zarządzanie systemem B+R w instytucjach naukowych” realizowanego przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II oraz Lubelską Szkołę Biznesu.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego; Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet IV: Szkolnictwo wyższe i nauka, Działanie 4.2. *Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym*, na podstawie umowy o dofinansowanie projektu podpisanej z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, nr umowy UDA-POKL.04.02.00-00-007/08-00.

© Lubelska Szkoła Biznesu, Lublin 2009

ISBN: 978-83-61671-11-4

Lubelska Szkoła Biznesu Sp z o.o. Fundacji Rozwoju KUL
ul. Konstantynów 1H, 20-708 Lublin
e-mail: wydawnictwo@lsb.lublin.pl
<http://www.lbs.pl>

Bogdan Kawałko¹

Badania naukowe, analizy i ekspertyzy w pracach nad dokumentami strategicznymi województwa – wybrane zagadnienia

Wejście Polski do Unii Europejskiej wyznaczyło nowe wyzwania i udział w kreowaniu i realizacji kierunków polityki europejskiej, w szczególności wyrażonych w odnowionej *Strategii Lizbońskiej*. Głównym celem tej strategii jest stworzenie do 2010 roku na terytorium Europy najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, opartej na wiedzy, zdolnej do trwałego rozwoju, tworzącej większą liczbę lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującej się większą spójnością społeczną. Stając się członkiem UE, Polska przyjęła także zobowiązania określone w *Strategii Lizbońskiej*, która zakłada m.in. osiągnięcie 3% udziału wydatków na B+R w produkcie krajowym brutto krajów członkowskich UE. Jakkolwiek w warunkach Polski nie jest to możliwe do osiągnięcia w perspektywie do roku 2010, niemniej wzrost tych wydatków do poziomu 3% w dłuższym horyzoncie czasowym jest nie tylko powinnością wobec UE, ale przede wszystkim warunkiem utrzymania dynamiki rozwoju kraju i wzrostu poziomu życia obywateli². Niewątpliwą barierą zatrzymującą osiągnięcie celów *Strategii Lizbońskiej* jest globalny spadek koniunktury gospodarczej. Gdyby nie kryzys, część krajów UE byłaby na dobrej drodze do spełnienia celów strategii lizbońskiej w 2010 r. Niedawne załamanie jest jednak tak poważne, że żaden z krajów nie może obecnie liczyć na zakładane zrealizowanie celów *Strategii Lizbońskiej*³.

---

¹ Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie.

² *Strategia rozwoju nauki w Polsce do 2015*. Dokument opracowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego opublikowany w czerwcu 2007 r. Niniejszy dokument uwzględnia postanowienia *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015*, przyjętej przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r. Radło M.J., *Strategia Lizbońska. Konkluzje dla Polski*, ISP, Warszawa 2002, s. 45-59.

³ *Lizbon European Council. Presidency Conclusions*, Lizbon 23 and 24 March 2000. Najważniejszy program gospodarczo-społeczny Unii Europejskiej przyjęty przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie w 2000 r.

Podstawową rolą badań jest pomoc w przekształceniu gospodarki polskiej w konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy strukturę zdolną do reagowania na zmieniającą się sytuację oraz do kreowania i absorpcji innowacji. Celem jest zapewnienie zdolności do trwałego wzrostu gospodarczego, który jak wiadomo jest złożonym i zintegrowanym produktem działań w sferze nauki, techniki i edukacji, a także stworzenie nowych miejsc pracy oraz większa spójność społeczna. Do uzyskania tego celu niezbędny jest sprawny system łączący edukację i naukę oraz badania i innowacje przy spełnieniu warunku pełnej mobilizacji i wzmocnienia do tego potencjału badawczego i innowacyjnego. Wśród sformułowanych rekomendacji *Raportu Polska 2030* jako procesy prowadzące do rozwoju kapitału intelektualnego wymienione są m.in. wypracowanie nowych form wspierania integracji środowisk naukowych, biznesowych i kulturalnych na poziomie regionalnym i lokalnym, zwiększenie efektywności środków alokowanych na podmioty działające w sferze szkolnictwa wyższego i nauki oraz bardziej odważne niż dotąd wprowadzanie mechanizmów konkurencji do systemu edukacji. W raporcie szczególnie podkreślona jest potrzeba unowocześnienia i poszerzenia zakresu oddziaływania systemu wspierania innowacji polskich przedsiębiorstw, gdyż istniejąca sieć państwowych instytucji wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności jest w wielu miejscach nieefektywna i nie stanie się bardziej efektywna, o ile nie poprawi się istotnie system zarządzania nią⁴.

Członkostwo w Unii Europejskiej stwarza dobre warunki dla rozwoju edukacji i innowacji oraz działalności naukowo-badawczej. Lublin z pięcioma wyższymi uczelniami jest ważnym centrum akademickim o dużym potencjale badawczym położonym najbliżej wschodniej granicy Unii Europejskiej. Posiada unikalną szansę na dynamiczny rozwój i transfer innowacji jako jedna z najmniej rozwiniętych i innowacyjnych gospodarek wśród wszystkich regionów UE⁵.

Wyniki prowadzonych badań popytu i podaży na rynku innowacji wskazały na potrzebę kompleksowej restrukturyzacji dotychczasowych zasad współpracy pomiędzy jednostkami badawczo-rozwojowymi a przedsiębiorstwami. Problem ten nie ma charakteru wyłącznie lokalnego. W procesie formułowania celów *Regionalnej Strategii Innowacji* szczególne znaczenie nadano poszukiwaniu lokalnych sposobów realizacji założeń *Strategii Lizbońskiej* oraz uwzględnieniu kierunków opracowanego przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji⁶ doku-

---

⁴ *Raport Polska: 2030. Wyzwania rozwojowe*. Dokument opracowany przez zespół doradców strategicznych Prezesa Rady Ministrów opublikowany w czerwcu 2009 r. Raport stanowi podstawę do opracowania długookresowej strategii rozwoju kraju, s. 2-17.

⁵ Uchwała Nr XXXVI/530/05 Sejmiku Województwa Lubelskiego z 4 lipca 2005. W 2009 roku Strategia została dostosowana do wymogów wynikających z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, a tekst jednolity został przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą Nr XXXI/549/09 z dnia 27 kwietnia 2009.

⁶ Obecnie kompetencje MNI posiada Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

mentu *Strategii zwiększania nakładów na działalność B+R w celu osiągnięcia założeń Strategii Lizbońskiej*⁷.

Istotną kwestią tej strategii jest osiągnięcie większego zaangażowania przedsiębiorców w finansowanie sfery B+R. Zgodnie z zaleceniami Strategii, Polska powinna zwiększyć środki budżetowe na badania naukowe. Głównym problemem jest to, że przedsiębiorstwa zgłaszają minimalne zapotrzebowanie na wyniki badań. Oznacza to, z jednej strony mały popyt, ale z drugiej niezdolność do dostarczania takich produktów badawczych, na które popyt mógłby istnieć⁸. Nie będzie to możliwe bez wdrożenia do praktyki gospodarczej instrumentów o charakterze ekonomiczno-finansowym i organizacyjno-prawnym oraz wprowadzenia innych zachęt do udziału sektora prywatnego w kosztach badań naukowych i prac rozwojowych obniżających koszty i ryzyko przedsięwzięć innowacyjnych⁹.

Priorytetowym zadaniem sektora B+R jest też wspomaganie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Lubelszczyzna dysponuje bogatym potencjałem ludzkim, który jednak – jak wykazują przeprowadzone analizy i badania – wymaga wprowadzenia zasad zarządzania opartych na systemie rynkowym. Szczególne znaczenie dla wzrostu konkurencyjności regionu ma wzrost zaangażowania sektora nauki w obszarach strategicznych. Uwzględniając przyjęte priorytety ogólnopolskie, zadania kadry naukowo-badawczej powinny koncentrować się na problematyce związanej z inżynierią, zdrowiem, medycyną i biotechnologią¹⁰. Potencjał kadry naukowo-badawczej, zwłaszcza w obszarze nauk technicznych, może stanowić bazę dla rozwoju nowoczesnych kierunków studiów inżynierijno-technicznych zwiększających na rynku zasoby młodej kadry badawczej zdolnej do kreowania innowacji technologicznych¹¹. Głównym celem niniejszego opracowania jest:

- zwrócenie uwagi na praktyczne aspekty wykorzystania dorobku nauki, badań i ekspertyz w formułowaniu dokumentów strategicznych i programowych rozwoju regionu,

---

⁷ *Strategia zwiększenia nakładów na działalność B+R w celu osiągnięcia założeń Strategii Lizbońskiej*, opracowana przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji oraz Departament Innowacyjności Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów 30 marca 2004.

⁸ Orłowski W.M., *Priorytety Polski a priorytety pozostałych członków Unii Europejskiej w świetle założeń Strategii Lizbońskiej – konflikt czy spójność interesów?*, w: *Strategia Lizbońska – nowe wyzwania dla Polski*, Warszawa 2005, s. 143-144.

⁹ Świeboda P., *Europa konkurencyjna od nowa*, Thinktank 2009, nr 2, s. 116-117.

¹⁰ Dziedziny te wynikają z Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego i obejmują takie kierunki, jak: inżynieria, biotechnologia, informatyka, ochrona środowiska, rolnictwo i przetwórstwo rolne, produkcja energii z odnawialnych źródeł. *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego*, Lublin 2004.

¹¹ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego*, Lublin 2004 – Uchwała Nr XXIX/413/04 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 grudnia 2004.

- wskazanie znaczenia i udziału badań naukowych, ekspertyz, analiz i opracowań w pracach nad formułowaniem strategii i programów rozwojowych regionu na przykładzie województwa lubelskiego,
- zaprezentowanie praktycznych zastosowań, przykładowych potrzeb, możliwych obszarów i potencjałów badawczych w tym zakresie.

---

1. Rola badań i analiz w opracowaniu dokumentów strategicznych

Do sformułowania strategii, programów, projektów w formie spójnego dokumentu jako narzędzia potrzebnego do kreowania rozwoju niezbędne są wielowymiarowe badania i analizy społeczno-gospodarcze. Pozwalają one właściwie zidentyfikować problemy, czy definiować bariery rozwoju, poznać ich przyczyny, określać drogi i scenariusze rozwiązania problemów. Ich rola jest istotna także w przypadku poszukiwania skutecznego sposobu działania, wskazania odpowiedniego kierunku prac, ale także w celu weryfikacji określonych założeń.

W przypadku administracji publicznej, standardem jest korzystanie z analiz zewnętrznych. Budowanie w ramach administracji zespołów specjalistów do wykonywania tych prac nie jest zasadne i co do zasady nie może być efektywne. Potwierdza to praktyka, profesjonalizm opracowań ekspercko-badawczych i naukowych, ale także niezbędne obiektywne, „trzeźwe” i niezależne spojrzenie z zewnątrz, weryfikujące zamierzenia władz i urzędów administracji publicznej.

Analizy i badania wykorzystywane są do opracowania przede wszystkim podstawowych dokumentów strategicznych województwa. Analizy i prognozy wykonywane są na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego przez uczelnie, instytuty, ośrodki badawcze i pracowników wyższych uczelni z Lubelszczyzny, jak również przez ekspertów spoza regionu. Przy ich opracowywaniu – jak pokazują doświadczenia – wykorzystywano także opracowania wykonane na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, niezależne opracowania i wyniki badań instytutów badawczych, np. Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową, analizy i opracowania organizacji i instytucji ponadnarodowych (OECD¹², ESPON¹³), ale również analizy własne i jednostek podległych.

Zależność opracowywania dokumentów strategicznych od prowadzonych i wykorzystywanych badań jest wielowymiarowa oraz wzajemna, gdyż udział sektora badań w kreowaniu rozwoju zależy też od przyjętych założeń i celów, w dokumentach strategicznych stanowiących podstawę polityki regionalnej. Przedmiotem polityki regionalnej w zakresie tworzenia innowacji jest m.in.

---

¹² OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

¹³ ESPON – Europejska Sieć Obserwacyjna Rozwoju Terytorialnego i Spójności Terytorialnej.

stymulowanie wzrostu gospodarczego w oparciu o innowacyjne produkty i procesy. Powinno być zapewnione sprzężenie zwrotne w stosunku do sfery badań i nauki, aby systemowo zapewniać sprawny i efektywny przepływ oraz wykorzystywanie osiągnięć badań naukowych w praktyce. Dla zwiększenia intensywności współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowo-badawczymi polityka regionalna powinna zapewniać wsparcie dla tworzenia i rozwoju innowacyjnych technologii, produktów i usług w oparciu o zbudowany model i mechanizm, a także partnerski, bezpośredni i powszechny kontakt biznesu z nauką¹⁴. Zatem, zadaniem polityki regionalnej powinno być także promowanie badań, wspieranie implementacji nowoczesnych technologii oraz branż posiadających potencjał konkurencyjny w danym regionie, m.in. poprzez wspieranie działań i projektów, które opierają się na wynikach przeprowadzonych prac badawczo-rozwojowych. Wsparcie dotyczyć powinno również sektora badań i nauki, m.in. ośrodków i centrów badawczo-naukowych, a w szczególności stymulowania ich współpracy z głównymi ośrodkami naukowymi krajowymi, jak i międzynarodowymi. Jednym z głównych celów polityki regionalnej zakładanych w projekcie *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego* jest m.in. znaczące zwiększenie do 2020 r. w każdym województwie odsetka przedsiębiorstw wprowadzających innowacje oraz wzrost całkowitych wydatków B+R dokonujący się poprzez koncentrację tych wydatków w kilku obszarach metropolitalnych¹⁵.

---

2. Wybrane elementy działalności badawczej i rozwojowej w woj. lubelskim – kontekst międzyregionalny

Województwo lubelskie pod względem powierzchni jest trzecim co do wielkości w Polsce, jednym z najrzadziej zaludnionych i zurbanizowanych. Notowany jest także niski poziom dostępności zewnętrznej, słaba i spadająca dynamika rozwoju, niski poziom usług rynkowych, produkcyjnych i przemysłu, natomiast problemowo-dominujący jest udział rolnictwa jako sektora o niskiej wartości dodanej.

Głównym problemem jest niekorzystna struktura gospodarki regionu, niska wydajność pracy, mała konkurencyjność i innowacyjność. W przemyśle mają przewagę gałęzie tradycyjne o niskiej technice innowacyjności i przetwarzalności. Dużym problemem jest bardzo małe tempo modernizacji, wymiany majątku trwałego, brak

---

¹⁴ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie – Projekt*. Dokument projektowy przeznaczony do debaty społecznej opublikowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa wrzesień 2009, s. 27.

¹⁵ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie – Projekt.*, Warszawa wrzesień 2009.

tw. firm i jednostek „flagowych” o uznanej marce międzynarodowej. Nieznacne jest również zainteresowanie Lubelszczyzną nowych, silnych inwestorów uznanych na rynkach krajowych i międzynarodowych o dużym kapitale inwestycyjnym, mogących stworzyć ważący dla regionu impuls rozwojowy. Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości jest zbyt płytki i cechuje go niskie tempo rozwoju.

Zapóźnienia rozwoju regionu są długotrwałe i, co za tym idzie, bardzo trudne do szybkiego przewyciężenia w krótkim horyzoncie czasu. Istnieje potrzeba mobilizacji znacznie większego wysiłku organizacyjnego i nakładów finansowych na przełamanie głównych barier w rozwoju, i to zarówno w odniesieniu do struktur materialnych, społecznych, jak i instytucjonalnych.

Województwo wraz z całym własnym układem strukturalnym powinno działać na rzecz wypracowania sprawnych mechanizmów endogennych, aby sprostować obecnym i przyszłym wyzwaniom rozwojowym wynikającym z postępujących procesów integracyjnych w Europie i realizacji polityki wspólnotowej UE, w ramach której następowała będzie integracja przestrzeni europejskiej, m.in. poprzez: restrukturyzację terenów wiejskich, tworzenie sieciowych systemów współpracy na rzecz dyfuzji postępu i innowacji, budowy i umacniania mechanizmów wolnej konkurencji, tworzenie warunków dla swobodnego przepływu osób, dóbr, informacji, kapitału a zwłaszcza zbudowania mechanizmów i umiejętności przyjęcia i korzystania z tych procesów w ramach prowadzonej polityki i strategii rozwoju¹⁶.

Atrakcyjność regionu będzie zależała w znacznej mierze od kondycji intelektualnej, wiedzy i umiejętności praktycznych, kultury życia, w tym od kultury gospodarczej jego społeczeństwa. Najważniejszym czynnikiem rozwoju jest krzewienie szeroko rozumianej kultury gospodarczej w sferze materialnej, a głównie w przedsiębiorczości. Społeczeństwo Lubelszczyzny musi poprawić skłonność do rozwoju przedsiębiorczości, w tym istotnie podnieść poziom wiedzy i umiejętności menedżerskich oraz technologicznych¹⁷.

Z licznych analiz oceniających możliwy wpływ procesów integracyjnych na rozwój regionów w Polsce wynika, że w dłuższej perspektywie czasowej województwo może liczyć na pojawienie się szeregu korzystnych zjawisk, takich jak: wzrost obrotów w handlu zagranicznym, napływ inwestycji zagranicznych oraz m. in. transferu nowych technologii.

Zatem, przed województwem stoi zadanie wykorzystania istniejącego potencjału naukowo-badawczego, poprzez wyposażenie regionu w ośrodki badawczo-rozwojowe, w połączeniu ze zdolnością do absorbowania innowacji przez zakłady produkcyjne.

---

¹⁶ Kowerski M., Wnioski i rekomendacje, *Lubelski Barometr Gospodarczy 2009*, nr 1, s. 153-158.

¹⁷ Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020, Tom II Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania, Lublin kwiecień 2009, s. 29.

Wzrasta rola Lublina jako ośrodka koncentrującego usługi w sferze nauki i edukacji. Uczelnie wyższe, w tym cztery uniwersytety, oraz inne instytucje sektora badawczo-rozwojowego stanowią dobrą podstawę do dalszego rozwijania funkcji badawczo-innowacyjnych i wdrożeniowych w skali europejskiej. Szersze włączenie się świata nauki w sieci współpracy z ośrodkami naukowymi w kraju i Europie (m.in. poprzez realizację projektów badawczych w ramach Programów Ramowych Unii Europejskiej) powinno skutkować podniesieniem pozycji lubelskich uczelni, a także zacieśnieniem współpracy z sektorem przedsiębiorstw i wykorzystaniem wyników badań w gospodarce.

Bazą badawczo-rozwojową (B+R) regionu są uczelnie wyższe, centra technologiczne, instytuty naukowo-badawcze oraz przedsiębiorstwa. Według stanu na koniec 2007 roku, w województwie lubelskim znajduje się:

- 11 wyższych uczelni,
- 8 samodzielnych instytutów naukowych,
- 3 wydzielone w strukturach uczelni wyższych centra technologiczne: Centrum Biotechnologii, Centrum Elektroniki, Optoelektroniki i Teleinformatyki, Centrum Ochrony Środowiska.

Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce wyniosły w 2007 roku ok. 6,7 mld zł, z czego 246,1 mln złotych w województwie lubelskim, co stanowiło ok. 3,7% ich ogółu. Pozytywne zjawisko, jakim jest wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową ze 138,5 mln zł w roku 2002, nie znalazło odzwierciedlenia bezpośrednio w aktywności badawczej np. w ramach udziału w 6 Programie Ramowym Badań i Rozwoju Technicznego, gdzie zespoły badawcze z województwa lubelskiego stanowiły zaledwie 2,3% wszystkich uczestników.

Pod względem udziału w nakładach na B+R, Lubelszczyzna zajmuje 8 miejsce w Polsce. Taką samą lokatę zajmuje województwo lubelskie pod względem wartości nakładów na działalność badawczo-rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca, z wartością 114 zł. Najwyższe wskaźniki osiągnięto w regionie centralnym, w województwie mazowieckim (41,1% i 529 zł/mieszkańca).

Natomiast przy porównaniu wielkości nakładów na B+R do produktu krajowego brutto Lubelszczyzna plasuje się na 6 miejscu w kraju, ze wskaźnikiem powyższej relacji na poziomie 0,44% gdzie dla Polski wskaźnik ten ma wartość 0,56%, a najwyższy jest w województwie mazowieckim – 1,07%.

Tabela 1. Nakłady oraz zatrudnienie w sektorze działalności badawczo-rozwojowej na tle kraju i regionów w 2007 roku

WYSZCZEGÓLNIENIE	nakłady na działalność badawczo rozwojową (B+R) ^a (ceny bieżące)				zatrudnieni w działalności badawczo rozwojowej (B+R)	
	ogółem		na 1 mieszkańca w zł	relacja do produktu krajowego brutto (PKB) ^b w %	w liczbach bezwzględ- nych	w % ogółu zatrud- nionych w gospodarce narodowej
	w mln zł	w odsetkach				
Polska	6 673,0	100,0	175	0,56	121 623	1,2
Region centralny	3 115,1	46,7	402	0,96	41 882	1,6
Województwa						
łódzkie	372,8	5,6	146	0,54	8 232	1,3
mazowieckie	2 742,3	41,1	529	1,07	33 650	1,6
Region południowy	1 386,9	20,8	175	0,56	24 732	1,2
Województwa						
małopolskie	799,8	12,0	244	0,92	13 803	1,8
śląskie	587,1	8,8	126	0,36	10 929	0,9
Region wschodni	493,5	7,4	73	0,32	13 639	1,1
Województwa						
lubelskie	246,1	3,7	114	0,44	6 913	1,8
podkarpackie	156,4	2,3	75	0,39	3 115	0,7
podlaskie	55,4	0,8	46	0,25	2 309	1,0
świętokrzyskie	35,6	0,5	28	0,08	1 356	0,5
Region północno-zachodni	700,7	10,5	115	0,34	17 625	1,1
Województwa						
lubuskie	25,9	0,4	26	0,10	1 099	0,5
wielkopolskie	563,8	8,5	166	0,46	12 683	1,3
zachodniopomorskie	111,0	1,7	66	0,19	3 843	1,0
Region południowo-zachodni	429,8	6,4	110	0,31	10 127	1,0
Województwa						
dolnośląskie	393,5	5,9	137	0,35	8 576	1,1
opolskie	36,3	0,5	35	0,16	1 551	0,7
Region północny	547,0	8,2	96	0,38	13 564	1,0
Województwa						
kujawsko-pomorskie	109,5	1,6	53	0,35	4 641	1,0
pomorskie	340,9	5,1	154	0,51	6 604	1,2
warmińsko-mazurskie	96,6	1,5	68	0,18	2 319	0,8

a Bez amortyzacji środków trwałych.

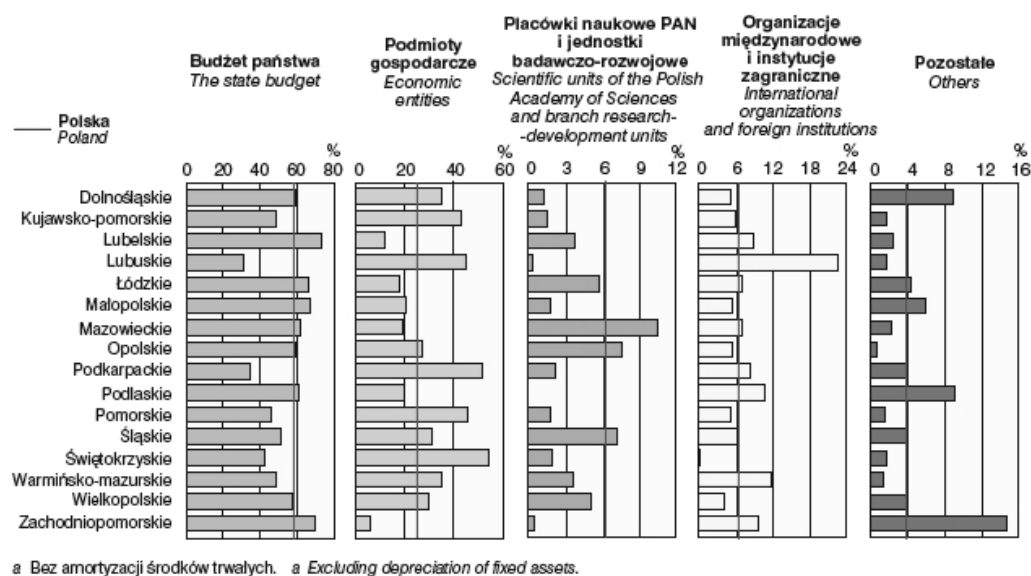
b W 2006 roku.

c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych, 2009 r.

W Polsce zatrudnionych jest ok. 121 tys. osób w sektorze działalności badawczo-rozwojowej, co stanowi 1,2% ogółu zatrudnionych w gospodarce narodowej. W województwie lubelskim wskaźnik ten jest wyższy i wynosi 1,8% (6,9 tys. osób)¹⁸.

Struktura źródeł finansowania nakładów na działalność badawczą i rozwojową w województwie lubelskim jest niekorzystna. Największy procentowy udział stanowią środki pochodzące z budżetu państwa (najwyższy udział w kraju), przy bardzo niskim poziomie udziału podmiotów gospodarczych (niższy jest tylko w województwie zachodniopomorskim). Stosunkowo niski jest również udział w finansowaniu nakładów na działalność badawczo-rozwojową placówek naukowych PAN i jednostek badawczo-rozwojowych.

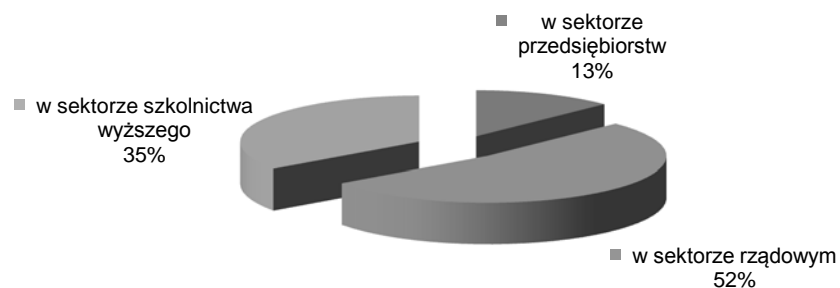
Źródło: *Regiony Polski*, GUS, Warszawa 2009, s. 25.

Wykres 1. Struktura nakładów na działalność badawczo-rozwojową według źródeł finansowania w 2007 r. (ceny bieżące)

W podziale na 3 sektory obejmujące sektor przedsiębiorstw, sektor rządowy i sektor szkolnictwa wyższego, struktura nakładów na B+R w województwie lubelskim również jest niekorzystna. Dominujący jest tu udział sektora rządowego (aż 52%, gdzie średnio w Polsce udział ten wynosi 36%), przy nieznaczącej aktywności sektora przedsiębiorstw (tylko 13%, przy poziomie 30% w kraju).

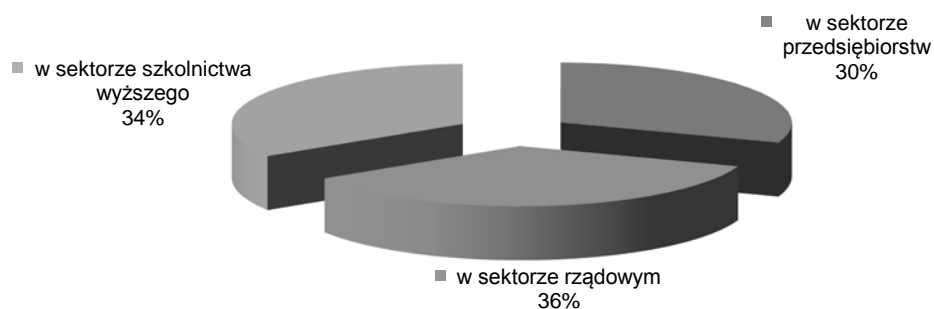
¹⁸ *Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020, Tom II Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania*, Lublin kwiecień 2009.

W ponad 30 procentach nakłady na badania i rozwój są generowane z udziałów szkół wyższych (wykr. 2 i 3).

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych BDR, 2009

Wykres 2. Struktura nakładów B+R według sektorów w województwie lubelskim w 2007 r.

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych BDR, 2009

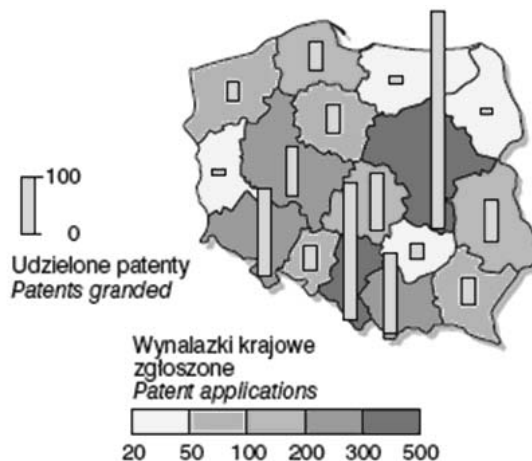
Wykres 3. Struktura nakładów B+R według sektorów w Polsce w 2007 r.

Tabela 2. Nakłady na B+R w województwie lubelskim na tle kraju (w mln zł) w 2007 r.

Wyszczególnienie	Sektor przedsiębiorstw	Sektor rządowy	Sektor szkolnictwa wyższego	Ogółem
Polska	2 025,7	2 364,5	2 262,6	6 673,0
Lubelskie	31,3	128,9	85,8	246,1
Udział woj. lubelskiego w nakładach ogółem	1,55%	5,45%	3,79%	3,69%

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych BDR w roku 2007.

Jedną z powszechnie stosowanych miar innowacyjności gospodarki jest liczba patentów, która informuje o potencjale i aktywności wynalazczej i innowacyjnej, a także pozwala na ocenę, w jakim stopniu gospodarka danego kraju korzysta z wiedzy jako źródła przewagi konkurencyjnej. Pod względem liczby zgłoszonych wynalazków i udzielonych patentów, województwo lubelskie plasuje się na średnim poziomie w kraju. Najwyższy wskaźnik osiągnęły województwa: mazowieckie, małopolskie, śląskie, dolnośląskie.

Źródło: *Regiony Polski*, GUS, Warszawa 2009, s. 25.

Wykres 4. Wynalazki krajowe zgłoszone oraz udzielone patenty w 2008 r.

Według corocznych badań statystycznych z zakresu B+R, prowadzonych przez GUS (obejmujących podmioty zatrudniające pow. 50 osób) ze wszystkich sektorów działalności, w 2007 r. działalność badawczo-rozwojową w województwie lubelskim prowadziły 42 jednostki (od 2002 r. przybyło 15), w tym 28 w przemyśle. W podmiotach związanych z B+R zatrudnionych było ponad 6,9 tys. osób (o ok. 350 więcej niż w 2002 r., przy spadku w porównaniu z rokiem 2006 o 250 osób). Wskaźnik zatrudnienia w B+R na 1 tys. aktywnych zawodowo z roku na rok powoli wzrastał i w 2006 r. wyniósł 3,3 osoby.

W 2007 roku, w województwie lubelskim poniesione nakłady na prace badawczo-rozwojowe wykonane w jednostce je ponoszącej (wewnętrzne) wyniosły 246,1 mln zł i były wyższe niż w 2002 r. o ok. 78%. Około 81% nakładów stanowiły nakłady osobowe, a także koszty zużycia materiałów, przedmiotów nietrwałych i energii, koszty usług obcych innych niż B+R (nakłady bieżące). Wśród nakładów nabytych od innych wykonawców (podwykonawców) krajowych i zagranicznych przeważały środki przekazane przedsiębiorstwom (46,8%) oraz jednostkom badawczo-rozwojowym (27,8%).

Tabela 3. Działalność badawczo-rozwojowa w woj. lubelskim w latach 2002-2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	2002	2004	2006	2007
Liczba jednostek badawczo-rozwojowych, w tym:	27	34	42	42
w sektorze przedsiębiorstw	17	20	27	28
Zatrudnieni w B+R, w tym:	6 565	6 896	7 163	6 913
pracownicy naukowo-badawczy	5 565	5 882	6 104	6 009
technicy i pracownicy równorzędni	570	568	639	522
pozostały personel	430	446	420	382
w przemyśle (C, D, E)	329	356	518	502
Nakłady wewnętrzne na B+R faktycznie poniesione w tys. zł, w tym:	138 563	168 039	180 785	246 119
bieżące	123 804	147 712	157 379	198 927
środki budżetowe	82 496	112 048	111 627	152 299
inwestycyjne na środki trwałe	14 759	20 327	23 406	47 193
amortyzacja środków trwałych	11 216	9 860	8 840	-
w przemyśle (C, D, E)	29 747	25 781	30 139	57 947
w sekcjach poza przemysłem	108 816	142 258	150 645	188 172
Nakłady zewnętrzne na B+R w tys. zł, środki przekazane, w tym:	4 033	8 230	6 774	4 460
placówkom naukowym PAN	0	67	5	9
jednostkom badawczo-rozwojowym	1 170	5 821	1 752	1 242
szkołom wyższym	548	813	533	765
przedsiębiorstwom	898	926	2 084	2 086
prywatnym instytucjom niedochodowym	97	270	301	358
instytucjom zagranicznym	1 320	332	2 100	-

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych, 2009

W województwie lubelskim, podobnie jak w Polsce, zauważalna jest tendencja wzrostu nakładów na B+R przypadających na 1 mieszkańca. Przy zachowaniu dotychczasowego tempa następować będzie nadal zwiększanie dysproporcji w porównaniu z krajem, gdyż w Polsce nakłady rosną szybciej niż w województwie.

Miernikiem jakości kapitału intelektualnego regionów, który jest pojęciem szerszym i zawierającym sferę badań i rozwoju, jest m.in. aktywność publikacyjna.

W Polsce istnieje silne zróżnicowanie w ujęciu podregionalnym pod względem tego kryterium¹⁹. Na tle kraju podregion lubelski (spośród 39 podregionów) zajmuje 8 miejsce w udziale publikacji z polską afiliacją²⁰. Podregion lubelski charakteryzuje też najwyższy odsetek artykułów napisanych samodzielnie przez instytucje zlokalizowane w podregionie. Wspólne publikacje powstają głównie przy udziale instytucji związanych z potencjałem badawczym Warszawy oraz Krakowa²¹. Współpracę publikacyjną podregionu lubelskiego obrazuje mapa 1.

Rozwój kontaktów międzynarodowych województwa jest jednym z elementów zwiększania konkurencyjności regionu w przestrzeni i budowania spójności terytorialnej w układzie krajowym i europejskim. Wpływa na transfer wiedzy, dobrych praktyk oraz rozszerza możliwości uzyskania dodatkowych środków pomocowych²². Jednym z elementów współpracy międzynarodowej jest kooperacja publikacyjna. Analiza struktury zagranicznej współpracy publikacyjnej podregionu lubelskiego wskazuje, iż najsilniej współpracuje on z partnerami z USA i Niemiec. Charakterystyczną cechą podregionu, wyróżniającą go na tle kraju, jest wysoki udział współpracy ze wschodnimi sąsiadami, w szczególności z Ukrainą.

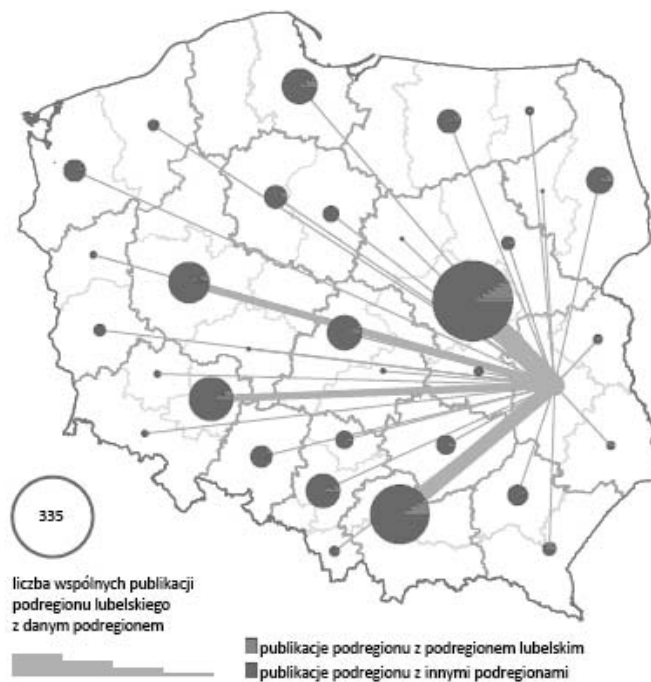
---

¹⁹ NTS3 – Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych, która jest podstawą prowadzenia statystyk regionalnych krajów Unii Europejskiej. Według stanu w 2006 r, w powyższej klasyfikacji znajdowało się 45 podregionów w Polsce, 3 w województwie lubelskim: lubelski, białkopodlaski, chełmsko-zamojski, przy czym analizy w raporcie *Polska w sieci? Przestrzeń nauki i innowacyjności* były dokonywane w podziale na „podregiony szerokie” – modyfikacja polegająca na wcieleniu miast do otaczających je podregionów (39 podregionów). Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 14 listopada 2007 w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz. U. Nr 214, poz.1573) od 1 stycznia 2008 roku wydzielono dodatkowo 66 jednostek, w tym nowy podregion w województwie lubelskim – puławski. Obecnie w województwie istnieją 4 podregiony.

²⁰ Web of Science 2006.

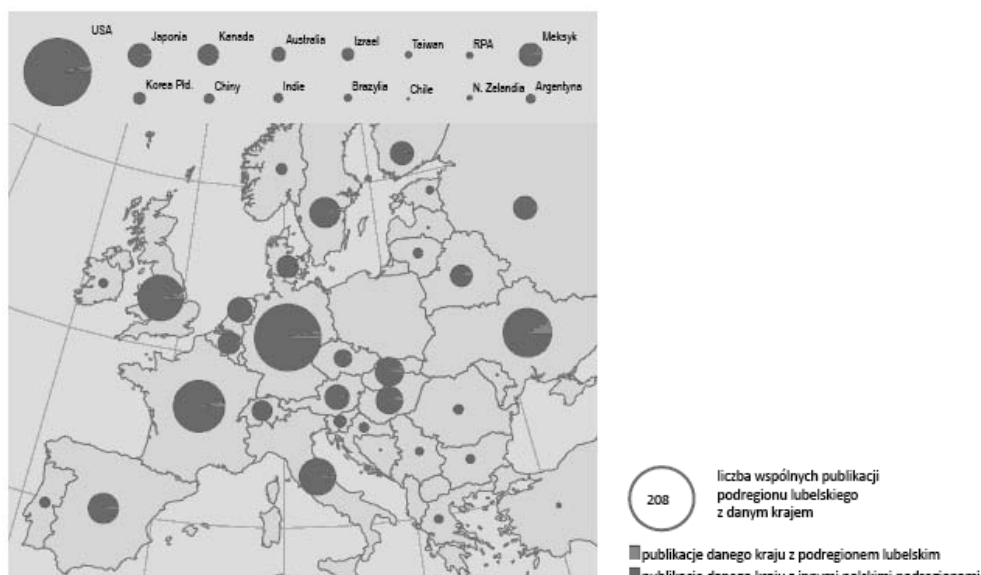
²¹ Olechnicka A., Płoszaj A., *Polska nauka w sieci? Przestrzeń nauki i innowacyjności. Raport z badań* Warszawa 2008. Publikacja jest wynikiem projektu *Spójność terytorialna polskiego systemu innowacyjnego w kontekście wdrażania funduszy strukturalnych*, realizowanego w ramach konkursu dotacji organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

²² *Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020, Tom II Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania*, Lublin kwiecień 2009.

Źródło: Olechnicka A., Płoszaj A., *Polska nauka w sieci? Przestrzeń nauki i innowacyjności. Raport z badań* Warszawa 2008, s.83.

Mapa 1. Krajowa współpraca publikacyjna podregionu lubelskiego

Źródło: Olechnicka A., Płoszaj A., *Polska nauka w sieci? Przestrzeń nauki i innowacyjności. Raport z badań* Warszawa 2008, s. 83.

Mapa 2. Zagraniczna współpraca publikacyjna podregionu lubelskiego

3. Wykorzystywanie badań i analiz w pracach nad dokumentami programowymi regionu

W ostatnich latach istotnie zwiększa się liczba źródeł, opracowań i dokumentów zewnętrznych, wykorzystywanych w procesie programowania. Wynika to z większego spektrum tematów poddawanych analizie, a ekspertyzy obejmują coraz szerszy zakres tematyczny. Ponadto, zwiększa się zaangażowanie i zainteresowanie środowisk naukowo-badawczych tym problemem, zaś same analizy są coraz bardziej nakierowane na potrzeby regionu, uwzględniające zależności oraz procesy zachodzące pomiędzy różnymi sferami życia społeczno-gospodarczego.

Przy opracowywaniu podstawowych dokumentów strategicznych najczęściej korzystano z różnych typów i rodzajów prognoz i analiz, wykonywanych w szerokim zakresie, głównie przez uczelnie, instytuty, centra i instytucje badawcze. W największym stopniu wykorzystywane były jednak ekspertyzy o różnorodnej (w zależności od specyfiki danego dokumentu) i wielorakiej tematyce i zakresie. W latach 2005-2009 wykonanych zostało wiele zewnętrznych, różnorodnych opracowań o charakterze badawczo-eksperckim, które w całości wykorzystano do formułowania dokumentów programowych i operacyjnych województwa lubelskiego. Należą do nich następujące dokumenty programowe, które przeszły pełną procedurę oceny i weryfikacji oraz zostały zatwierdzone i wdrożone do realizacji:

- ♦ *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020*, do opracowania której wykorzystano:
  - 5 prognoz zleconych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego;
  - 10 dokumentów opracowanych na poziomie UE z zakresu polityki regionalnej, polityki społecznej, badań i rozwoju, edukacji, przedsiębiorczości, ochrony środowiska;
  - 12 ekspertyz Ministerstwa Gospodarki i Pracy;
  - 20 ekspertyz wykonanych na potrzeby prac nad Narodowym Planem Rozwoju 2007-2013;
  - 23 ekspertyzy wykonane na potrzeby aktualizacji Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
  - 40 analiz i opracowań wykonanych przez instytucje badawcze (RCSS, OECD, KBN, CASE, IBnGR, itd.)²³;
  - ocenę oddziaływania na środowisko,
  - roczne raporty monitorujące postęp wdrażania Strategii.

²³ RCSS – Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, KBN – Komitet Badań Naukowych, CASE - Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych.

- ◆ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013*, do którego opracowania i wdrożenia wykorzystano:
  - 6 ekspertyz zleconych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, służących opracowaniu Regionalnego Programu Operacyjnego;
  - ocenę oddziaływania na środowisko;
  - badania ewaluacyjne (4 zakończone, w tym ewaluacja ex-ante oraz 2 w trakcie realizacji do końca 2009 r.).
- ◆ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego*, do którego opracowania i wdrożenia wykorzystano:
  - Studium przestrzenne lokalizacji i możliwości rozwoju regionalnych stref przedsiębiorczości w Województwie Lubelskim,
  - koncepcję programowo-przestrzenną rozwoju turystyki i rekreacji,
  - studium programowo-przestrzenne integracji systemów komunikacji w województwie lubelskim,
  - plan marketingu turystyki w województwie lubelskim na lata 2007-2013.
- ◆ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033*, do której opracowania i wdrożenia wykorzystano:
  - 8 ekspertyz dotyczących rozwoju terytorialnego (problematyka miast oraz obszarów wiejskich),
  - 7 prognoz z zakresu rozwoju transportu,
  - 1 ekspertyzę z zakresu infrastruktury energetycznej,
  - 7 ekspertyz badających uwarunkowania rozwoju przestrzennego wynikające z sąsiedztwa z innymi państwami.
- ◆ *Regionalna Strategii Innowacji*, do której opracowania i wdrożenia wykorzystano:
  - 8 analiz/opracowań dotyczących innowacyjnych i konkurencyjnych sektorów gospodarki regionu.

Przykładowo, przy tworzeniu i wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego korzystano m.in. z następujących opracowań i ekspertyz: *Ocena systemu wyboru projektów (finansowanych operacji) zaprojektowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013*, *Analiza potrzeb informacyjnych potencjalnych beneficjentów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013*, *Prognoza makroekonomiczna Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020*, *Analiza prognozy ludnościowej i przepływów migracyjnych Województwa Lubelskiego*, *Prognoza i analiza rynku pracy i wydatków socjalnych w Województwie Lubelskim*.

4. Potrzeby badawczo-eksperckie w nowym modelu i perspektywie formułowania strategii rozwoju województwa lubelskiego po 2013 r. (przykłady)

Proces opracowania nowej edycji strategii w drodze analizy problemów zakłada wprowadzenie zestawu kryteriów wyboru potencjałów, które przed ostatecznym ich przyjęciem i wdrożeniem poddane zostaną weryfikacji eksperckiej i naukowej. Na podstawie zatwierdzonych kryteriów wyłonione zostaną główne potencjały rozwojowe, które wymagać będą dokładnych badań i opisu. Nowym i ważnym elementem strategii będzie kwantyfikacja zasobów danego potencjału i opracowanie dla niego makroekonomicznego studium wykonalności. Wyniki prac zostaną poddane ocenie i weryfikacji pod kątem efektywności, stając się zarazem podstawą do określenia celów oraz propozycji programów i działań. Projekt strategii i jej założenia zostaną poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

System prac nad strategią zakłada jej skorelowanie z innymi dokumentami regionalnymi, takimi jak *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego* oraz *Regionalna Strategia Innowacji* oraz krajowymi, jak *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, *Strategia Rozwoju Kraju*, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego* oraz *Nowa Agenda Polityki Spójności UE po 2013 r.*, a także strategicznymi wytycznymi dla nowego okresu programowania oraz przeglądem budżetu. W procesie budowania nowego dokumentu strategii zakłada się stałą współpracę merytoryczną i naukową z ok. 40-osobową grupą ekspertów i konsultantów (tzw. *think-tank*) ze środowisk naukowych, głównie regionalnych uczelni wyższych oraz praktyków z kluczowych dla regionu obszarów problemowych. Bardziej złożone prace badawczo-analityczne oraz ekspertyzy będą wykonywane przez wyspecjalizowane placówki i zespoły eksperckie.

Wskazane potencjały, jako możliwe główne siły rozwojowe regionu, zostały wyłonione w oparciu o wstępną analizę diagnostyczną zasobów województwa i stanowią niepełną, wstępną propozycję, mającą na celu stworzenie płaszczyzny do podjęcia szerokiej eksperckiej debaty na ten temat. Ostateczny wybór zostanie dokonany po ustaleniu kryteriów oraz sposobów wyłaniania potencjałów i przeprowadzeniu dyskusji społecznej w tej sprawie. Zdefiniowane potencjały rozwojowe będą podlegać weryfikacji naukowej i badawczej opartej na wyłonionych kryteriach wyboru, kwantyfikacji, a następnie opracowane zostaną makrostudia wykonalności²⁴. Do wstępnie wyłonionych potencjałów rozwojowych regionu należą:

---

²⁴ Kawałko B., *Nowy model formułowania strategii rozwoju województwa lubelskiego wobec wyzwań polityki spójności UE po 2013 r.*, Barometr Regionalny. Analizy i prognozy, nr 2 (16), WSZiA, 2009 r., s. 53-54.

- dolina Wisły – potencjał turystyczny i geotermalny,
- dolina Bugu – potencjał przyrodniczy i turystyczno-kulturowy,
- położenie trans graniczne,
- Lubelski Ośrodek Metropolitalny (LOM),
- potencjał badawczy i wiedzy,
- Roztocze – potencjał turystyczny,
- potencjał energetyczny,
- potencjał żywicielski,
- Północne Pasma Aktywizacji Gospodarczej (PPAG).

Wszystkie wymienione obszary tematyczne (9) stanowią zarazem najważniejsze dla regionu tematy badawcze. Są wyzwaniem dla praktycznych możliwości współkreowania rozwoju i tworzenia polityki regionalnej.

Podobne wyzwania i problemy badawcze odnoszą się do wyłonienia i zdefiniowania najlepszych i efektywnych potencjałów województwa. Przykładowa lista²⁵ wybranych kryteriów w tym zakresie może obejmować:

- ◆ **Zasób naturalny:** objęty bilansem państwowym lub standardową kwalifikacją, potwierdzony badaniami lub ocenami ekspertów, brak wykluczeń środowiskowych, ze względu na położenie lub oddziaływanie, znaczenie dla aktywizacji gospodarki lokalnej (zasięg oddziaływania).
- ◆ **Firma, holding, korporacja o kluczowym, strategicznym znaczeniu:** wyróżniający się potencjał, udział w rynku, innowacyjna lub specjalna technologia, znaczenie na rynku pracy, zaplecze badawczo-rozwojowe lub powiązanie z zapleczem naukowo-badawczym, znaczenie dla aktywizacji gospodarki lokalnej, zasięg oddziaływania).
- ◆ **Produkt turystyczny lub markowy:** znaczenie wizerunkowe dla regionu, udział w rynku, wykorzystanie walorów lub zasobów lokalnych, udział w aktywizacji gospodarki lokalnej.
- ◆ **Inwestycja, przedsięwzięcie rozwojowe:** znaczenie wizerunkowe dla regionu, udział w rynku, wykorzystanie walorów lub zasobów lokalnych, udział w aktywizacji gospodarki lokalnej.
- ◆ **Aktywizacja, rozwój sfer – obszarów funkcjonalnych:** renta położenia, kluczowe przedsięwzięcia, efekty synergetyczne, zaangażowanie potencjału przestrzennego (przeznaczenie terenów): program przedsięwzięć gospodarczych, społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, udział w aktywizacji regionu (elementy dyfuzji).

---

²⁵ Aktualnie trwają prace nad nową edycją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, gdzie jednym z etapów jest opracowanie kryteriów wyłonienia potencjałów rozwojowych przez ekspertów zewnętrznych. Decyzją z dn. 22 września 2009 Zarząd Województwa Lubelskiego zaakceptował wstępny harmonogram oraz założenia organizacyjno-metodologiczne prac nad nową edycją Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Podsumowanie

Zgodnie z *Ustawą o samorządzie województwa* podmiot ten samodzielnie określa strategię rozwoju województwa. Przed samorządami województw stoi zatem ustawowe zadanie kształtowania ich przyszłości społeczno-gospodarczej. Jest to praca trudna głównie dlatego, że w naukach społecznych, w tym także w ekonomii, nigdy nie ma uniwersalnej pewności. Kształtowanie przyszłości zawsze, przynajmniej częściowo, związane jest z tzw. „ścieżką zależności”, zależności od przeszłości i „genetycznych” społeczno-ekonomicznych, przestrzennych oraz innych uwarunkowań²⁶.

W warunkach narastającej złożoności powiązań gospodarczych oraz w warunkach niepewności i trudności kształtowania długofalowych strategii rozwojowych nie do przecenienia są badania i debata nad przyszłością gospodarczą i społeczną, zarówno w ujęciu regionalnym, jak i globalnym. Prace badawcze i dyskusje mogą stanowić bowiem cenne źródło kreatywności i inspiracji w kształtowaniu przyszłości i identyfikacji zagrożeń dla harmonijnego rozwoju.

Konieczne jest zbudowanie transparentnych mechanizmów trwałych powiązań administracji ze środowiskiem naukowym oraz wyspecjalizowanymi jednostkami (eksperti, instytucjonalizacja współpracy). Pewną barierą we współpracy z ekspertami jest jednak praktyka stosowania zamówień publicznych (często decydującym czynnikiem jest cena a nie jakość opracowań). Niemniej jednak, warto zauważyć zróżnicowaną przydatność zamawianych opracowań oraz to, że nie wszystkie wnioski z badań i analiz są brane pod uwagę przez zamawiających.

W działaniach strategicznych nie do podważenia jest także analityczno-diagnostyczna ocena przeszłości jako źródła wiedzy przyszłościowej. Jednakże pierwszorzędną rangę należy przypisać debacie nad przyszłością. Analiza możliwych scenariuszy przyszłości umożliwia bowiem wczesne identyfikowanie szans i zagrożeń oraz potencjalnych, nowych ścieżek rozwoju. Jednak dynamizm przemian, przyspieszona i pogłębiająca się globalizacja i zmiana paradygmatu cywilizacyjnego sprzyjają niedocenianiu podejścia strategicznego i błędom w tym zakresie. Mimo wszystko, dzisiaj istnieje więcej możliwości, wynikających głównie z postępu naukowo-technologicznego, gdzie nowe rodzaje rozwoju bazują głównie na transferze technologii i szeroko rozumianym sektorze B+R. W warunkach niedostatku i barier podejścia strategicznego rośnie więc rola badań naukowych i polemik na ten temat, które mogą stać się swego rodzaju narzędziem wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami, a zarazem narzędziem umacniania pozytywnej synergii zmian.

Bez systemowego udziału uczelni, ośrodków badawczych, centrów naukowych w studiach i badaniach regionalnych, a także wobec obecnych wyzwania

²⁶ Mączyńska E., *Długookresowe strategie rozwoju regionalnego – wyzwania dla samorządów*, maszynopis, SGH/ INE PAN, 2008 r.

krajowych i międzynarodowych, niemożliwe będzie zbudowanie strategii rozwoju regionu, jej wdrożenie i monitoring procesów rozwojowych. Problemem do rozwiązania pozostaje skonstruowanie sprawnego modelu partycypacji w tym zadaniu udziału badań oraz sposobu ich finansowania.

Związek pomiędzy inwestycjami w nowe technologie i badania naukowe, a wzrostem gospodarczym jest dość złożony. Jednak fakt, iż wydatki na badania i rozwój są ważnym bodźcem rozwoju, jest oczywisty. Szczególnie w krajach, w których nie ma już łatwych do zagospodarowania rezerw m.in. takich jak wolna siła robocza. Z długookresowych badań wyłania się prawidłowość, iż inwestycje w innowacje są kluczowymi dla długotrwałego wzrostu gospodarczego. Dodatkową przesłanką jest fakt, że najwięcej na badania i rozwój wydają kraje najwyżej rozwinięte. Z drugiej strony, inwestując w badania kraje bogate podtrzymują swoją przewagę nad słabiej rozwiniętymi sąsiadami. Tym ostatnim trudniej będzie nadrobić dystans, skoro w mniejszym stopniu wykorzystują taki katalizator rozwoju gospodarczego jak nauka i technika.

Wczesne zbudowanie odpowiedniego potencjału i zaplecza strukturalno-organizacyjnego, merytorycznego, metodologicznego, naukowego oraz własnego programu rozwoju jest warunkiem koniecznym do zapewnienia województwu wysokiej pozycji negocjacyjnej oraz uzyskania znacznego udziału w uzyskiwaniu pomocy w ramach polityki spójności w nowej perspektywie finansowej UE po 2013 r.²⁷

---

²⁷ Kawałko B., *Nowy model formułowania strategii rozwoju województwa lubelskiego wobec wyzwań polityki spójności UE po 2013 r.*, Barometr Regionalny. Analizy i prognozy, nr 2 (16), WSZiA, 2009 r., s. 53-54.